

FORTIFICAȚIA DE PĂMÂNT DE LA BAZIAȘ

DUMITRU ȚEICU, FLORIN DRAŞOVEAN

Localitatea Baziaș este situată în extremitatea vestică a Clisurii Dunării, la poalele Munceilor Locvei. Fluviul străbate, începând de la Baziaș, un sector montan unde zonele de strâmturi alternează cu bazine, de unde și denumirea în toponimia locală de *Clisură*¹. Extremitatea vestică a Clisurii este marcată la Baziaș de un bazinet al fluviului, delimitat spre nord de confluența râului Nera cu fluviul iar spre sud este închis de pantele Munților Locva ce coboară la Baziaș până în marginea Dunării (Fig. 1,3).

Fortificația de la Baziaș a fost identificată în cursul anului 2005 în cadrul cercetărilor arheologice de la Mănăstirea Baziaș. Ancheta toponomică a zonei am realizat-o cu consecvență în cadrul fiecărui șantier de arheologie medievală din Banat pentru că există o binecunoscută interdependență între arheologie și toponimie, relevată foarte adesea în istoriografie². Dealul *Gradici*, adică *Cetățuia*, este situat pe hotarul sudic al Baziașului, sub culmile domoale și tocite ale Munților Locva de la Topoviște și Vârgulia Mică care nu depășesc altitudini de 350-360 m (Fig. 1). El are forma unui promontoriu, cu formă triunghiulară bine delimitată, dispus cu vârful către fluviu. Măsurat pe axa lungă promontoriu are o lungime de circa 85 m și o lățime înspre bază de circa 30 m. Conturul unui turn cu plan rectangular ce măsoară la exterior 7,50/9 m se delimită la baza promontoriului iar la interior circa 5/4 m. Structura turnului, acoperit de pământ și vegetație, nu poate fi precizată în absența unei cercetări arheologice sistematice. Un șanț de mari dimensiuni, săpat în spatele turnului, spre vest, delimită promontoriul de culmea dealului. Stratul de pământ este extrem de subțire, măsurând între 10-40 cm, sub care se află stâncă nativă. Ceramica găsită în interiorul fortificației cuprinde câteva fragmente provenind de la vase lucrate la mână din pastă de culoare roșie, cărămizie decorate cu brâu alveolar și cu butoni fragmente din pastă neagră și un fragment provenind de la un vas lucrat la roată din pastă cenușie fină (Fig. 4): Formele și factura ceramică găsite susțin o datare în perioada dacică. Fortificația de pământ de la Baziaș se înscrie în sirul fortificațiilor deja cunoscute și cercetate, în parte de la Socol - *Palanaciki breg*³,

¹ Al. Moisi, *Monografia Clisurii, Oravița*, 1938, p. 7; D. Teicu, G. Lazarovici, *Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Reșița*, 1996, p. 15.

² Michel de Bouard, *Manuel d'archéologie médiéval*, Paris, 1975, p. 163; V. Ioniță, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara, 1982, p. 20, 176-180.

³ Cercetări 2001-2004 Caius Săcărin.

de la Divici – *Grad⁴*, Liubcova – *Stenca⁵* și Coronini. Tipologic ea aparține ca și cetățile amintite mai sus sistemului de promontoriu barat. Ele au fost amplasate pe culmile unor dealuri ce nu depășesc 350 m altitudine cu o poziție apărată natural pe două din cele trei laturi ale promontoriului de plan triunghiular. Elementele de fortificare, sănț, val și palisadă au fost dispuse pe zona vulnerabilă. Astfel la Divici, situat la 7 km est de Baziaș, elementele de fortificare cuprind două sănțuri separate de un val de pământ amplasate într-o să ce desparte promontoriul de culmea unui deal și alte trei valuri de pământ pe culmea dealului situat la nord-vest de cetatea Divici⁶. Fortificația de la Coronini (fost Pescari) cuprinde un sănț în spatele căruia se află dispusă o palisadă⁷.

Dealul Stenca de la Liubcova pe care a fost cercetată o fortificație de mici dimensiuni 14/7,50 m a avut ca elemente defensive ale promontoriului ce domina fluviul în zona depresiunii Liubcova un sănț cu val și probabil o palisadă⁸. În imediata vecinătate a fortificației de la Baziaș – *Gradici* se află o amenajare foarte apropiată ca dimensiuni și tipologie la Socol – *Planciki breg*. Ea este amplasată pe același mal al Dunării la circa 2 km vest de Baziaș. Promontoriul fortificat de la Socol măsoară 105 m/60 m și are ca element de fortificare un val de pământ lat de 10 m care încide accesul dinspre vest. Fortificațiile din Clisură aparțin perioadei Latene, în cea mai mare parte. Ele au fost ridicate în sec. I a. Hr. – sec. I p. Hr.

Prezentarea fortificației de pământ de la Baziaș a dorit să atragă atenția asupra unei chestiuni importante și care a rămas marginalizată în istoriografia bănățeană. Considerăm că se impune întocmirea unei topografii arheologice a acestei categorii de monumente istorice din spațiul bănățean. Istoriografia multiculturală bănățeană a semnalat în ultimul secol un număr semnificativ de fortificații de pământ despre care lipsesc informații cu privire la planimetria, amplasarea și evident despre cronologia acestora.

⁴ M. Gumiă, A. Luca, C. Săcărin, *Banatica*, 9, 1987, p. 201-217.

⁵ M. Gumiă, *Banatica*, 4, 1977, p. 69-77; I. Glodariu, *Arhitectura dacilor*, Cluj-Napoca, 1983, p. 53

⁶ M. Gumiă, A. Luca, C. Săcărin, *op.cit.*, p. 201-203.

⁷ St. Matei, I. Uzum, *Banatica*, 3, 1973, p. 141-144; I. Glodariu, *op.cit.*, p. 54.

⁸ M. Gumiă, *op.cit.*, p. 102-103; I. Glodariu, *op.cit.*, p. 53.

FORTIFICATIONS EN TERRE DE BAZIAS

La localité Bazias est située à l'extrême ouest de Clisura Dunării, au pied des Montagnes de Locva. Le fleuve parcourt, de cette localité, un secteur montagneux où les zones étreintes alternent avec des bassinets, d'où la dénomination dans la toponymie locale de *Clisura*¹. L'extrême ouest de Clisura est marquée à Baziaș par un bassin du fleuve et vers le sud est fermé par les pentes des Montagnes de Locva qui descendent ici jusqu'au bord du Danube (Fig. 1,3).

La fortification de Baziaș a été identifiée pendant l'année 2005, au cours des recherches archéologiques déroulées au Couvent de Baziaș. Nous avons réalisé avec conséquence l'enquête toponymique de la zone pendant les fouilles d'archéologie médiévale de Banat, y étant connue l'interdépendance d'entre l'archéologie et la toponymie, souvent relevée dans l'historiographie². La colline *Gradici*, c'est-à-dire *Le petit fort*, est située à la frontière sudique de Baziaș, sous les sommets des Montagnes de Locva, de Topoviște à Vârgulia Mică, ne dépassant 350-360 m (Fig. 1) Celle-ci a la forme d'un promontoire, en forme triangulaire bien délimitée, disposée avec le point vers le fleuve. Mesuré sur son axe longue, ce promontoire a une longueur d'environ 85 m et une largeur approximative vers la base de 30 m. Le contour d'une tour avec plan rectangulaire, qui mesure à l'extérieur 7,50/9 m, peut-être délimité à la base du promontoire, en intérieur mesurant 5/4 m. La structure de la tour, couvert de terre et de végétation, ne peut pas être précisée en l'absence d'une recherche archéologique systématique. Une fossée de dimensions appréciables, creusée en derrière de la tour vers l'ouest, délimite le promontoire du sommet de la colline. La couche en terre est extrêmement mince, mesurant entre 10-40 cm, en dessous se trouvant la pierre native. La céramique, qu'on a trouvée à l'intérieur de la fortification, consiste en quelques fragments provenant des vaisseaux labourés manuellement d'une argile rouge-brique, décorés avec une bande alvéolaire et des boutons, en des fragments de céramique noire et d'un fragment provenant d'un vaisseau en terre grise fine modelé à la roue (Fig. 4). Les formes et la facture de la céramique soutiennent son encadrement dans la période dacique. La fortification en terre de Baziaș s'inscrit dans le répertoire de tels objectifs, déjà connus et recherchés partiellement, de Socol - *Palanaciki Breg*³, de Divici - *Grad*⁴, Libcova - *Stenca*⁵,

¹ Al. Moisi, *Monografia Clisurii*, Oravită, 1938, p. 7; D. Teicu, G. Lazarovici *Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării*, Resita, 1996, p. 15.

² Michel de Bouard, *Manuel d'archéologie médiévale*, Paris, 1975, p. 163; V. Ioniță, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara, 1982, p.20, 176-180.

³ Cercetari 2001-2004, Caius Săcarin.

⁴ M. Gumiă, A. Luca, C. Săcarin, *Banatica*, 9, 1987, p. 201-217.

et de Coronini. Du point de vue typologique celle-ci s'inscrit, d'une manière analogue aux points ci-mentionnés, dans le système du promontoire barré. Elles ont été emplacées sur les sommets des quelques unes des collines, qui ne dépassent une hauteur de 350 m et disposant de moyens de défense naturelle de deux côtés au moins du promontoire à plan triangulaire. Les éléments de fortification (fossé, vague etc) ont été disposés dans la zone vulnérable. Ainsi, à Divici, situé à 8 km de Baziaş, les éléments de fortification comprennent deux fossées séparées d'une vague en terre, emplacées dans une selle qui sépare le promontoire du sommet de la colline, située à nord-ouest de la fortification de Divici⁶. La fortification de Coronini (ancienne denominatio Pescari) dispose d'une fossée et en derrière existant une palissade⁷.

À la colline Stenca Liubcovei on a recherché une petite fortification (14/7,50 m) qui a eu pour éléments défensifs du promontoire, qui dominait le fleuve dans la zone de la dépression Liubcova, une fosse avec une vague et probablement une palissade⁸. Dans l'immédiate proximité de la fortification de Baziaş - *Gradici* se trouve un aménagement semblable comme dimensions et typologie de celui de Socol - *Planiciki breg*. Elle est emplacée sur la même rive du Danube à environ 2 km ouest de Baziaş. Le promontoire fortifié de Socol mesure 105/60 m, ayant pour élément de fortification une vague en terre de 10 m en largeur, qui ferme l'accès à l'ouest. Les fortifications de Clisura appartiennent à la période Latène à leur plupart. Celles-ci ont été bâties entre le Ier siècle avChr. - Ier siècle pChr.

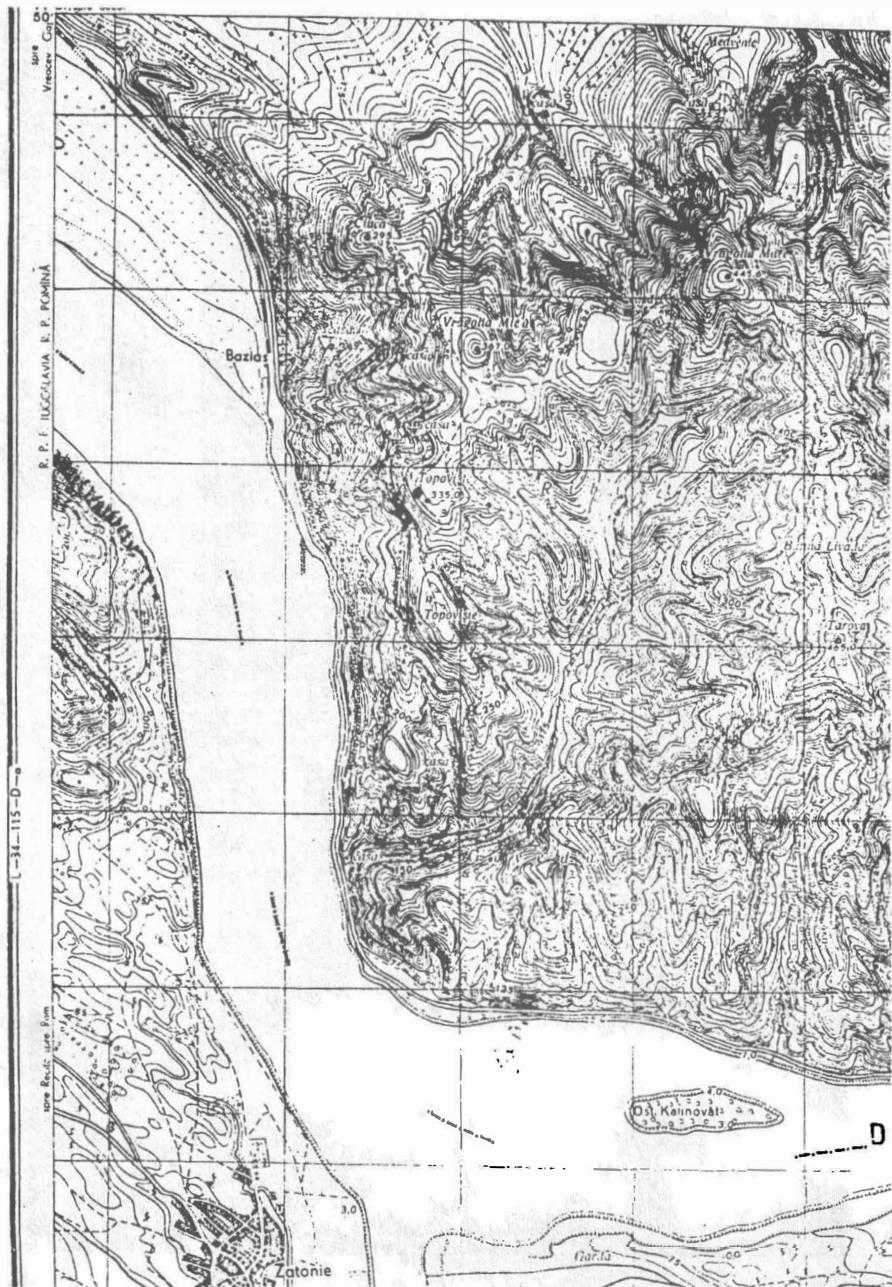
La présentation de la fortification en terre de Bazias a intentionné à attirer l'attention sur une question importante et qui est resté en marge de l'historiographie banatienne. Nous considerons que s'impose le dressement d'une topographie archéologique de cette catégorie de monuments historiques de l'espace banatien. L'historiographie multiculturelle banatienne a signalé dans le dernier siècle un nombre significatif de fortifications en terre desquels manquent des informations concernant la plannimétrie, l'emplacement et, évidemment, sur leurs chronologie.

⁵ M. Gumiă, *Banatica*, 4, 1977, p. 69-77; I. Glodariu *Arhitectura dacilor*, Cluj-Napoca, 1983, p. 53.

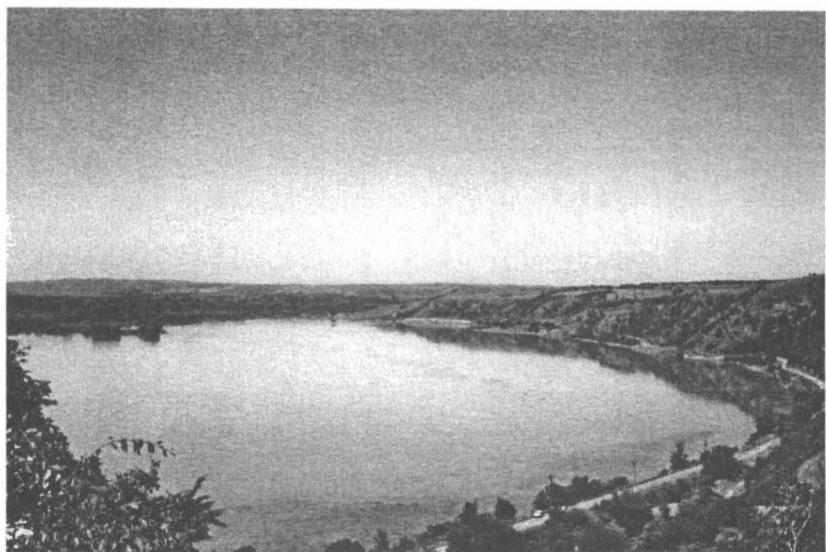
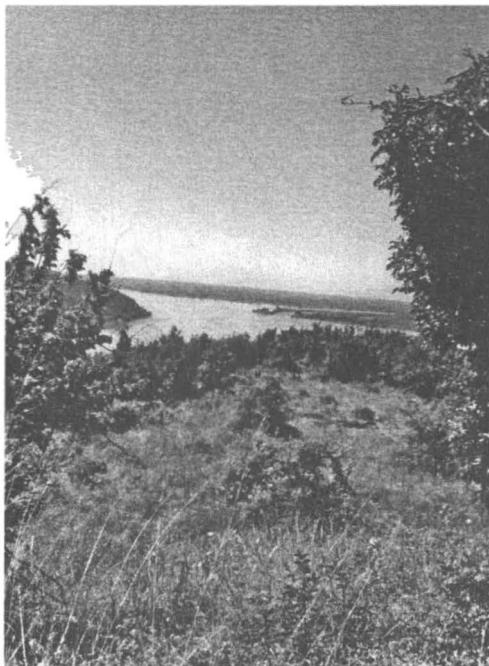
⁶ M. Gumiă, A. Luca, C. Săcărin, *op. cit.*, p. 201-203.

⁷ Şt. Matei, I. Uzum, *Banatica*, 3, 1973, p. 141-144; I. Glodariu, *op. cit.*, p. 54.

⁸ M. Gumiă, *op. cit.*, p. 102-103; I. Glodariu, *op. cit.*, p. 53.

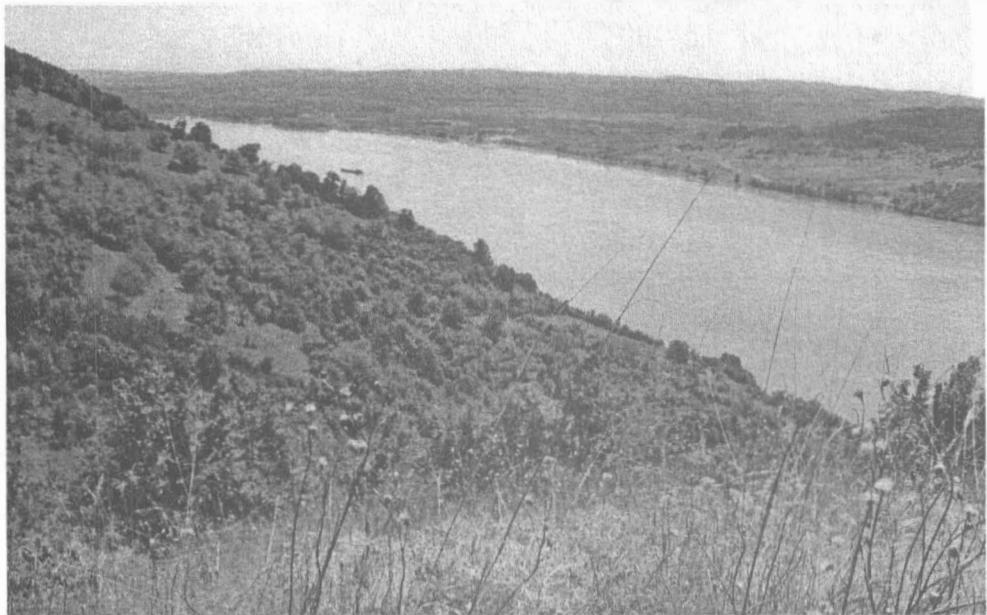

**Fig. 1. Baziaș. Planul zonei cu localizarea fortificației /
Bazias. Le plan de la zone avec la localisation de la fortification.**

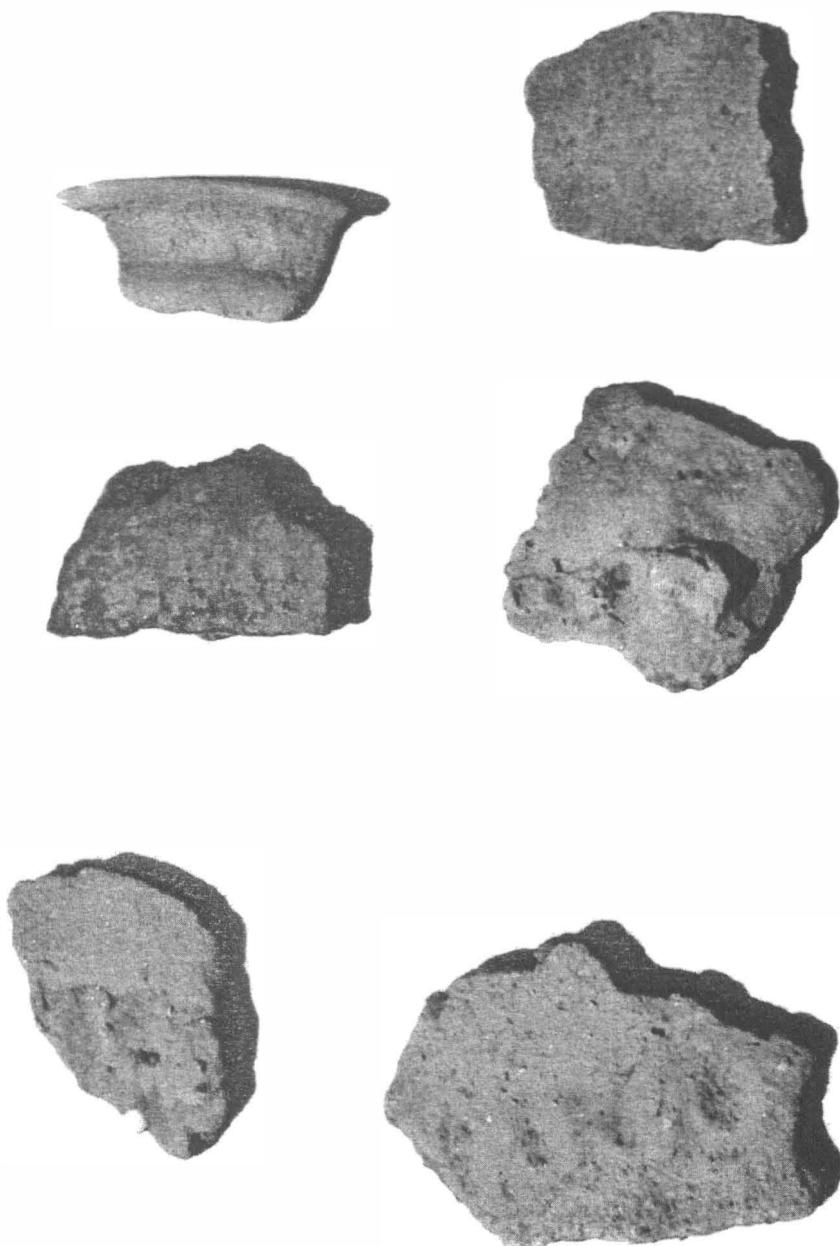
Fig. 2. Clisura Dunării la Baziaș: a – promontoriul fortificat de la Gradici; b – vedere a bazinetului fluviului de la Baziaș până la Socol-Palanacikl-breg. /

La Vallée du Danube à Bazias: a) le promontoire fortifié de Gradici; b) vue du bassin du fleuve de Bazias jusqu'à Socol-Palanaciki-breg.

**Fig. 3. Baziaș – Gradici. a - marginea sudică a promontoriului;
b – promontoriul văzut dinspre est. /**

Bazias-Gradici. a) - la limite sudique du promontoire; b) - le promontoire vu de l'est.

Fig. 4. Ceramică Latene din fortificația de pământ de la Bazias. /
Céramique Latène provenue de la fortification en terre de Bazias.